24.8.2021

Asia: Kansalaisaloite kannabiksen käytön rangaistavuuden poistamiseksi (KAA 5/2020)

Eduskunnan lakivaliokunta pyysi sähköpostitse 3.5.2021 kirjallista asiantuntijalausuntoa Espoon kaupungin mielenterveys- ja päihdepalvelujen päällikkö Juha-Pekka Strömbergiltä liittyen kansalaisaloitteeseen kannabiksen käytön rangaistavuuden poistamiseen (Asia: KAA 5/2020 vp Kansalaisaloite Kannabiksen käytön rangaistavuuden poistamiseksi https://www.eduskunta.fi/valtiopaivaasiakirjat/KAA+5/2020). Tätä asiantuntijalausuntoa on valmisteltu yhdessä Espoon kaupungin mielenterveys- ja päihdepalvelujen asiantuntijoiden kanssa.

1. Kannabiksen käytön rangaistavuudesta luopuminen

Kansalaisaloitteessa kannabiksen käytön rangaistavuuden poistamiseksi ehdotetaan lakimuutosta, joka poistaisi rankaisemisen kannabiksen henkilökohtaisesta käytöstä ja sitä varten tapahtuvasta kannabiksen kasvattamisesta sekä omaa käyttöä varten tapahtuvasta pienen määrän hallussapidosta. Hallussapidon sallittu määrä olisi enintään 25 grammaa tai neljän kukkivan kannabiskasvin lukumäärä. Neljästä kannabiskasvista yksi voi olla kuivattu käyttöä varten.

2. Kannabiksen käytön terveysvaikutukset

Kannabista käytetään pääasiassa sen tuoman hyvänolon tunteen takia, mutta käytöllä voi olla myös päinvastaisia psyykkisiä vaikutuksia. Keskushermoston tyypin 1 kannabinoidireseptoreihin (CB1-reseptorit) vaikuttavat endokannabinoidit säätelevät ihmisellä mielialaa, muistia, kognitiota, unta ja ruokahalua. Kannabiksen keskeinen psykoaktiivinen aine tetrahydrokannabinoli (THC) vaikuttaa näihin samoihin reseptoreihin. Toinen kannabiksen vaikuttava pääaine, kannabidioli (CBD), on ahdistusta lievittävä ja eroaa THC:stä antipsykoottisen vaikutuksensa perusteella. Eri kannabislaatujen aiheuttamat psyykkiset tilat yksilöissä riippuvat THC:n ja CBD:n pitoisuuksista ja pitoisuuksien suhteesta. (Käypä hoito 2018.)

Kannabiksen psykoaktiivisin aine THC sitoutuu kannabinoidireseptoreihin, joita sijaitsee aivoissa ja ääreishermostossa. Vaikutus keskushermostossa on pääosin lamaava. Polttamalla tai höyryttämällä käytetyn kannabiksen vaikutus alkaa välittömästi ja kestää muutamia tunteja. Syötynä vaikutus alkaa hitaammin ja kestää kauemmin.

Kannabiksen vaikutukset ihmiseen ovat yksilöllisiä. Käyttötapa, valmiste, kasvilajike, annoskoko, käyttöympäristö ja henkilökohtainen herkkyys vaikuttavat päihtymiseen. Kannabiksen satunnaiskäyttökin voi aiheuttaa ongelmia, mutta haitat suurenevat annosten ja käytön keston mukaisesti. Erityisen haitallista kannabiksen käyttö on nuorille ja sikiöille.

2.1 Kannabiksen käytöstä koettuja positiivisia vaikutuksia

Kannabis voi sekä piristää että rauhoittaa. Se voi vähentää aggressiivisuutta ja rentouttaa ja lisätä sosiaalisuutta ja iloisuutta. Sitä käytetäänkin usein sosiaalisissa tilanteissa. Kannabiksen käytön myötä ajan ja tilan käsitykset voivat muuttua ja sen käytön myötä voi kokea aistien herkistyvän ja ruokahalun voimistuvan. Suurilla annoksilla voi esiintyä lieviä hallusinaatioita. Kannabista käytetään terveydenhuollossa reseptilääkkeenä toistaiseksi kahteen somaattiseen tilaan: MS-taudin lihasjäykkyyden lieventäminen sekä kemoterapian aiheuttaman pahoinvoinnin lieventämiseen. Kansainvälisiä tutkimuksia kannabiksen hyödyntämisestä terveydenhuollossa on tällä hetkellä käynnissä. (Päihdelinkki, Kannabis; NHS, Cannabis: the facts 2020.)

2.2 Kannabiksen käytön negatiivisia vaikutuksia

Kannabis heikentää ihmisellä työmuistia, huomiokykyä, motorista koordinaatiokykyä ja reaktionopeutta. Kannabis vaikuttaa siis esim. ajokykyyn haitallisesti. Kannabiksen käyttökerroilla voi ilmetä ahdistusta ja vainoharhaisuutta. Kokemuksiin voi liittyä levottomuutta, kuolemanpelkoa ja pelkoa kontrollin menettämisestä. Kannabis voi laskea kehon lämpötilaa ja nostaa sydämen sykettä ja verenpainetta. Silmät voivat punoittaa ja suun limakalvot kuivua. (Päihdelinkki, Kannabis; NHS, Cannabis: the facts 2020.)

Kannabiksen käyttö voi johtaa psykoottiseen oireiluun ja laukaista psykoosin. Psykoosiriskiä lisää kannabiksen käytön aloitus nuorena, käytetyn valmisteen korkea THC-pitoisuus, perinnöllinen alttius ja mahdollinen traumatausta. (Käypä hoito 2018; Päihdelinkki, Kannabis.)

Osa kannabiksen käyttäjistä käyttää kannabista sekaisin muiden päihteiden kanssa. Suomessa tällainen yhteiskäyttö on tyypillistä. Kannabis lamauttaa keskushermostoa, jonka vuoksi muiden lamaavien aineiden samanaikainen käyttö voi aiheuttaa tajunnan tason alenemista ja tapaturmariskin lisääntymistä. Kannabis ei itsessään aiheuta myrkytys- tai yliannostuskuolemia.

2.2.1 Runsas käyttö lisää terveyshaittoja etenkin nuorilla

Nuorten ei kannatta käyttää kannabista lainkaan. Kannabiksen runsas käyttö vaikuttaa aivojen rakenteen kehitykseen pysyvästi ja riippuvuus voi muodostua herkästi. Kannabista ei kannata myöskään käyttää, jos lähisuvussa on mielenterveyden ongelmiin sairastuneita, koska tällöin psykoosi- ja skitsofreniariski ovat suuremmat. (Käypä hoito 2018.)

Kannabiksen runsas ja pitkäaikainen käyttö heikentää kognitiivisia kykyjä, muistia ja reaktio- ja huomiokykyä. Yhteydet ovat vahvat, jos kannabiksen käytön on aloittanut nuorena. Nuorten kannabiksen käyttö on yhdistetty yleiseen apaattisuuteen, motivaation puutteeseen sekä huonoon työ- ja opiskelumenestykseen. Pitkäkestoinen käyttö voi altistaa ahdistus- ja masennustilojen kehittymiselle sekä skitsofrenialle. Skitsofrenian puhkeamisen riski on suurempi, jos kannabiksen käyttö alkaa nuorena. (Päihdelinkki, Kannabis.)

Kannabikseen voi kehittyä psyykkinen riippuvuus ja pitkäaikaisessa käytössä toleranssi kasvaa, kuten muissakin päihteissä. Runsaan käytön lopettaminen aiheuttaa vieroitusoireita: esim. ärtyisyyttä, pahoinvointia, hikoilua, ripulia, tärinää,

unettomuutta, ahdistuneisuutta, aineen himoa, mielialan heilahteluita, alakuloa, levottomuutta, lihaskipuja ja ruokahaluttomuutta. Vieroitusoireet alkavat 1-2 päivää käytön lopettamisen jälkeen ja voivat kestää 10-14 päivää. (Käypä hoito 2018; Päihdelinkki, Kannabis; NHS, Cannabis, the facts 2020.)

Raskaana olevien ei tulisi käyttää kannabista. Äidin kannabiksen käyttö voi hidastaa sikiön kasvua; THC kulkeutuu istukan läpi, ja kannabis aiheuttaa tupakanpolttoon verrattuna korkeammat hiilimonoksidipitoisuudet verenkiertoon, jolloin sikiön hapensaanti kärsii. Kannabiksen käyttö lisää tupakoinnin tavoin selvästi sikiökuoleman riskiä. Tutkimukset viittaavat siihen, että altistuminen sikiökaudella voi aiheuttaa pysyviä muutoksia kehittyvän keskushermoston toimintaan. (Käypä hoito 2018; HUS, päihteet.)

Yleisin kannabiksen käyttötapa on polttaminen. Brittitutkimuksen mukaan kolmen kannabissavukkeen polttaminen vahingoittaa keuhkoja yhtä paljon kuin 20 tavallista savuketta (Yle 2002). Kannabiksen savun tervassa on 50 % enemmän syöpää aiheuttavia ainesosia. Terva ärsyttää keuhkoputkia, josta seuraa limaneritystä ja yskä, jotka haittaavat hengittämistä. Yskästä kehittyy usein krooninen keuhkoputken tulehdus. Jos kannabista poltetaan sekaisin tupakan kanssa, lisäriskinä on fyysinen nikotiiniriippuvuus (Stumppi.fi). Kannabiksen polttamisen myrkyllisyys vahvistuu, koska kannabista poltettaessa savua imetään syvälle keuhkoihin ja pidätellään keuhkoissa ennen uloshengitystä. Tästä seuraa, että myrkylliset ainesosat, kuten häkä ja terva pääsevät tehokkaammin imeytymään keuhkojen kudoksiin.

3. Muiden maiden kokemuksia kannabiksen käytön laillistamisesta ja dekriminalisoinnista

Huumausaineiden käytön rangaistavuudesta luopumista tukevat monet järjestöt, kuten WHO ja YK, jotka esittävät, että huumeiden käyttöön tulisi puuttua muutoin kuin käyttäjiä rankaisemalla. Tämä koskisi kaikkia huumausaineita, myös kannabista. (UNGASS 2016; World Health Organization 2017; UNAIDS 2020.)

Kannabiksen viihdekäyttö tai myynti on vapautettu joissakin valtioissa ja osavaltioissa viimeisen 10 vuoden aikana. Lakimuutosten jälkeen etenkin myynnin osalta menee aikaa, että uudet prosessit saadaan toimiviksi, kuten kasvatus, myyntiketju, verotus sekä tarvittava viranomaisvalvonta.

Kannabiksen käytön dekriminalisaation toteuttamisen tapojen välillä on paljon vaihtelua maiden välillä. Kannabiksen viihdekäytön sekä kasvatuksen ja myynnin on laillistanut kaksi maata: Uruguay ja Kanada. Hollannissa viihdekäyttö, kasvatus ja myynti ovat laillisia tietyin varauksin. Meksiko laillisti viihdekäytön ja pienimuotoisen kotikasvatuksen vuonna 2021, mutta myynnin käytännön järjestelyt ovat vielä epäselviä. Yksityinen viihdekäyttö ja kasvatus on laillista Etelä-Afrikassa, myyminen ei. Georgia sallii viihdekäytön, mutta ei kasvatusta tai myyntiä. Israelissa Kanadan mallin mukaista laillistusta odotetaan loppuvuodesta 2021. Yhdysvalloissa viihdekäytön on laillistanut 16 osavaltiota, kaksi territoriota ja pääkaupunki Washington D.C. New Yorkista tulee 17. laillistava osavaltio vuonna 2022. (Talkingdrugs; Hartman M. 2021.)

Koska kannabislainsäädäntöihin on tehty uudistuksia hiljattain eri valtioissa ja osavaltioissa, pitkäkestoisia tutkimuksia käytön laillistamisen tai kannabisteollisuuden vaikutuksista yhteiskuntiin on vielä niukasti saatavilla.

3.1 Coloradossa myynti ja käyttö on ollut sallittua vuodesta 2014

Yhdysvaltojen osavaltiossa Coloradossa on ollut sallittua myydä ja käyttää kannabista vuodesta 2014 lähtien. Kannabiksen kokonaiskäyttö on noussut tämän jälkeen 2 prosenttiyksikköä. Päivittäin tai lähes päivittäin käyttävien määrä oli vuonna 2017 lähes 8 %, kun se vuonna 2014 oli 6 %. Nuorilla (12-17-vuotiaat) kannabiksen käyttö oli vähentynyt. (Reed J.K 2018.)

Kannabiksen vuoksi sairaalahoitoon hakeutuminen on Coloradossa kasvanut tasaisesti vuodesta 2000. Myrkytystapausten määrä on tasoittunut huippuvuodesta 2014, kun syötävien tuotteiden valvontaa varten otettiin käyttöön tiukempia sääntely- ja ehkäisytoimenpiteitä. Vakavat, marihuanaan liittyvien rikosten määrä on pysynyt ennallaan laillistamisen jälkeen, mutta järjestäytyneen rikollisuuden tapaukset ovat lisääntyneet. Kannabiksen laittoman tuotannon ja myynnin määrä laski vuodesta 2008 verrattuna ensimmäiseen vuoteen laillistamisen jälkeen, mutta tämän jälkeen ne ovat nousseet uudelleen. (Kailanto S. 2021.)

Kannabisehtoisten häiriökäyttäytymisistä johtuvien pidätysten määrä on Coloradossa pysynyt 6-8 %:ssa vuodesta 2014 lähtien. Kuolemaan johtaneissa onnettomuuksissa positiivisen kannabinoidi -testituloksen antaneiden kuljettajien osuus oli kasvanut viimeisen neljän (4) vuoden aikana 11 prosentista 21 prosenttiin. Veren THC -tasojen rekisteröinti alkoi vuonna 2016 ja niiden henkilöiden osuus, joiden veren THC -pitoisuus oli korkeampi kuin 5 ng/ml (rattijuopumuksen raja), on hieman laskenut. (Kailanto S. 2021.)

3.2 Kanada laillisti koko kannabisketjun vuonna 2018

Kanadassa vuonna 2017 poliisin tilastoista löytyi miltei 48 000 kannabikseen liittyvää rikosta, joista 80 % oli hallussapitorikoksia. Kanadan mallin tavoite on rikollisen toiminnan vähentäminen kannabiskaupassa sekä oikeuslaitoksen työtaakan keventäminen. Kanadassa on laillista kasvattaa, valmistaa, jakaa, myydä ja käyttää kannabista (Government of Canada, Cannabis Legalization and Regulation, 2021).

Mitä saa tehdä:

- *pitää hallussaan 30 g asti laillista, kuivattua tai vastaavaa määrää kannabista julkisissa tiloissa*
- *jakaa muiden aikuisten kanssa 30 g asti laillista kannabista*
- *ostaa kuivatettua tai tuoretta kannabista ja kannabisöljyä lailliselta myyjältä (osavaltiossa, joissa ei ole laillisia kivijalkamyymälöitä, kuluttajat voivat ostaa kannabista internetistä laillisilta myyjiltä)*
- *kasvattaa, laillisista siemenistä tai pistokkaista maksimissaan neljä kannabiskasvia/asuntokunta henkilökohtaiseen käyttöön*
- *valmistaa kannabistuotteita, kuten ruokaa ja juomaa kotona niin kauan kuin orgaanisia liuotteita ei käytetä tiivistettyjen tuotteiden valmistukseen.*

Kanadan mallissa kannabiksen valmistus, välittäminen ja myynti on vahvasti säänneltyä. Liittovaltio sekä maakunnallinen ja alueellinen hallinto vastaavat kannabiksen sääntelystä.

Liittovaltio:

- *vastaa, että kannabiksen tuottajilla on vaaditut edellytykset tehdä liiketoimintaa*
- *yhtenäiset standardit ja säännöt: tasalaatuinen kannabis, yhtenäinen pakkausmateriaali, etiketöinti, pakkauskoko ja väkevyys, tiettyjen aineiden*

kieltäminen, hyvät tuotantotavat, kannabiksen valvontakoneisto siemenistä myyntiin, markkinoinnin ja mainonnan rajoittaminen.

Maakunnallinen ja alueellinen hallinto vastaavat kannabiksen myynnin kehittämisestä, toteuttamisesta ja valvonnasta. He voivat myös määrittää alueellisesti omia turvallisuustoimenpiteitä, kuten:

- *minimiostoikäraja (ei alentaminen)*
- *alentamalla hallussapidon rajaa*
- *luomalla lisäsäännöksiä kannabiksen kotikasvatukseen, kuten kasvien määrä per asuntokunta*
- *rajoittamalla kannabiksen käyttötiloja, kuten julkiset tilat ja kulkuneuvot*

Kannabistutkimus- ja -tilastointi on osa Kanadan kannabisuudistusta. Tavoite on lisätä tietopohjaa kannabiksen haitoista ja hyödyistä niin terveydellisistä, oikeudellisista, taloudellisista kuin sosiaalisista näkökulmista. (Government of Canada, Cannabis Research and Data, 2020.)

3.2.1 Kanadan kokemuksia kannabiksen laillistamisesta

Kannabiksen käyttöä kysytään Kanadassa kansallisella avoimella Internet-kyselyllä. Tämä voi aiheuttaa tuloksissa harhaa, koska otos on todennäköisesti valikoitunutta. Kyselyssä ei ole mukana laitoksissa olevat henkilöt, alkuperäiskansojen edustajat eivätkä kodittomat. (Rotermann M. 2020.) Kannabiksen käyttökysymyksiin vastataan laillistamisen jälkeen todennäköisesti rehellisemmin kuin ennen laillistamista.

Kanadan lyhyen aikavälin (2018-2020) kokemuksien mukaan kannabiksen käyttö väestötasolla on kasvanut muutaman prosenttiyksikön. Vuonna 2018 yli 15-vuotiaista kanadalaisista 4,5 miljoonaa (14,9 %) ilmoitti käyttäneensä kannabista edeltäneen kolmen kuukauden aikana. Vastaava luku vuonna 2019 oli 5,1 miljoonaa (16,8 %). Muutaman prosentin nousu tapahtui hieman vanhemmissa miesten ikäryhmässä (yli 25-vuotiaat). Nuoremmassa 18-24 vuotiaiden. ikäryhmässä muutosta ei tapahtunut ja 15-17-vuotiailla käyttö laski 19,8 prosentista 10,4 prosenttiin. Suurin osa kannabiksen käyttäjistä on satunnais- ja viihdekäyttäjiä, eikä riskikäyttäjien määrässä ole tapahtunut kasvua. (Rotermann M. 2020.)

Poliisin tilastojen mukaan kannabiksen käyttö tieliikenteessä ei ole lisääntynyt uudistuksen jälkeen. Myynti- ja jakeluverkoston luomisessa on Kanadassa ollut käynnistämisvaikeuksia, mutta moni kannabiksen käyttäjä on siirtynyt silti laittomilta markkinoilta laillisille. Laillisen markkinan kalliimmat hinnat ja jakeluverkoston suppeus ovat vaikuttaneet siihen, ettei laillisille markkinoille ole vielä siirtynyt siinä määrin kannabiksen käyttäjiä kuin arveltiin. Kun laillistamisesta oli kulunut kaksi vuotta, laillisen viihdekannabiksen myynti ohitti Kanadan tilastokeskuksen mukaan ensi kertaa laittoman markkinan arvioidun koon. (Rotermann M. 2020.)

3.3 Case Portugali

Portugalilla on pisin kokemus huumausaineiden käytön laillistamisesta. Kaikkien huumausaineiden käyttö on Portugalissa dekriminalisoitu, huumeiden myynti ja levitys on edelleen rikos, josta seuraa vankeusrangaistus. Vuoden 1999 kansallisessa huumestrategiassa ongelman hoito siirrettiin kriminaalipolitiikasta sosiaali- ja terveyspolitiikkaan. Portugalissa panostetaan ehkäisevään puuttumiseen, ennaltaehkäisyyn, haittojen vähentämiseen sekä huumeidenkäyttäjien kuntoutukseen

ja hoitoon. Huumeidenkäyttö nähdään rikoksen sijaan sairautena. Portugalin malli koostuu kaikkiaan kymmenistä toteutetuista suosituksista aina hoidon saatavuudesta matalan kynnyksen metadonikorvaushoito-ohjelman kehittämiseen ja käytön dekriminalisaatio on vain yksi komponentti huumausaineuudistuksessa. (Kostiainen R. 2017; Slade H. 2016.)

Jokaisella huumausaineella on Portugalissa oma 10 päiväannoksen hallussapidon raja, jonka alle jääviä määriä käsitellään rikoksen sijaan hallinnollisena rikkeenä. Käyttö on edelleen kiellettyä, muttei rikos, vaan esimerkiksi parkkisakkoon vertautuva rike.

Tilanteessa, jossa huumeita käyttävän ei tarvitse pelätä rangaistusta tai rikolliseksi leimautumista, on helpompi hakeutua hoitoon. Huumeiden käytön puheeksi otto erilaisissa palveluissa, esimerkiksi terveydenhuollossa, on luontevampaa kummallekin osapuolelle, kun käytöllä ei ole rikoksen leimaa. (Bejekal N. 2018.) Sote-palveluiden tulee tällöin pystyä vastaamaan lisääntyneeseen palveluntarpeeseen; jos palveluihin ei pääse helposti, dekriminalisaation hyvät puolet valuvat hukkaan.

3.3.1 Case Portugali - kun huumeiden käytöstä jää kiinni

Poliisi ohjaa huumeidenkäytöstä kiinni jääneet seuraamuslautakuntaan, jossa arvioidaan hoidon tarve ja rikkeeseen nähden sopiva seuraamus. Huumeiden käytön ollessa hallinnollinen rike, se mahdollistaa poliisille pedagogisemman lähestymistavan. Tilastojen mukaan Portugalissa tehdään nykyään aiempaa vähemmän huumetakavarikoita, mutta kiinni saatavat määrät ovat aiempaa suurempia. (Capaz N. 2020.)

Seuraamuslautakuntia on Portugalin eri alueilla 20. Kolmihenkiset lautakunnat nimittää terveys- ja oikeusministeriö. Lautakunnan tukena on moniammatillinen tiimi, joka koostuu psykologeista, sosiaalityöntekijöistä, lakimiehistä ja hallintovirkamiehistä. Lautakunnilla on alueelliset verkostot järjestökenttään tuen järjestämiseksi huumeongelmaisille. Sanktioita ei määrätä ensikertalaisille, joita valtaosa komitean puheille päätyvistä on. Päätarkoitus on valistaa, eli sanktioiden tarkoitus ei ole lisätä ongelmia. Jos henkilö on huumeriippuvainen, sanktioita ei määrätä ja henkilöllä on mahdollisuus hoitoon. Hoito on vapaaehtoista, mutta hoidosta kieltäytyjä voidaan määrätä käymään säännöllisesti terveyskeskuksessa. Hoito on psykososiaalista, ja siihen voi kuulua esim. metadonihoito. (Kostiainen R. 2017.)

3.3.2 Case Portugali - missä mennään nyt?

Uusi laki herätti aluksi pelkoja huumeidenkäytön lisääntymisestä ja siitä, että Portugali alkaisi houkutella huumeturisteja. Kokemusten mukaan käyttörangaistuksista luopuminen ei ole lisännyt huumausaineiden käyttöä. Huumeturismi ei ole lisääntynyt, eivätkä nuoret ole alkaneet käyttää enemmän laittomia päihteitä ja huumekuolemat ovat Euroopan alhaisimpia. (Slade H. 2016; Drug Policy Alliance 2015.)

Huumausaineiden alaisena tai huumeiden hankkimisen vuoksi tehdyt rikokset ja rikkomukset ovat vähentyneet Portugalin vankilapopulaatiossa puolella lakimuutoksen jälkeen. Metadonin saatavuus on vähentänyt rikollisuutta. Huumeriippuvaisten osuus HIV-tartunnan saaneista laski nopeasti. Vuonna 2017

huumeriippuvuuteen liittyviä tartuntoja oli alle 20 rekisteröidystä 1 000 tartunnasta. Lisäksi C- ja B-hepatiitin ilmaantuvuus on vähentynyt huumeriippuvaisten keskuudessa. Huumekuolemat ovat laskeneet merkittävästi vuodesta 2001 lähtien. Huumeista riippuvaiset hakeutuvat nykyään useammin hoitoon kuin ennen lakimuutosta. Heroiinin käytön raju nousu saatiin pysähtymään muutoksen myötä. (Slade H. 2016.) Toisaalta Portugalin 2010-luvun alun syvän talouskriisin myötä heroiinin käyttö kasvoi uudelleen, ja monet 1990-luvulla käyttäneet ja sittemmin lopettaneet alkoivat käyttää uudelleen (Pöysä A. 2019).

Osin lakimuutoksen myötä keskityttiin Portugalissa liikaakin huumeriippuvuuden hoitoon turvallisen ja haittoja vähentävän käytön kustannuksella. Huumeidenkäyttäjä-yhdistyksen edustajat kertovat, että Portugalin taloustilanteen vuoksi on vaikea päästä kuntoutusohjelmiin. Heikko taloustilanne on heikentänyt yleisesti sosiaali- ja terveyspalveluiden tilaa, jolla on suora vaikutus tarjolla olevaan hoitoon. Lisäksi vertaistukea pitää kehittää. Portugalista puuttuu myös neulojen vaihdon mahdollisuus vankilassa, huumausaineiden analyysipalvelu käyttäjille ja turvalliset huumeidenkäyttötilat. (Kostiainen 2017.)

Portugalilaisten järjestöjen mukaan yhteiskunnallinen ilmapiiri on myös koventunut huumeidenkäyttäjiä kohtaan. Rikollisen leimasta ei ole toimenpiteistä huolimatta päästy eroon eikä voimakas sairaaksi leimaaminen ole aina parantanut huumeiden ongelmakäyttäjien asemaa yhteiskunnassa.

4. Suomen huumausainetilanne vuonna 2020

Kannabis on Suomessa yleisimmin käytetty laiton päihde. Asenteet kannabista kohtaan ovat lieventyneet väestössämme.

Marihuanan ja hasiksen käytöstä on kysytty kansallisella huumekyselyssä erikseen vuodesta 2010 lähtien. Kyselyn tulokset osoittavat, että marihuana on korvannut hasiksen suosituimpana kannabistuotteena, ja että erityisesti marihuanan käyttö on yleistynyt. Kannabiksen kokeilu ja käyttö on yleistynyt 1990-luvun alusta lähtien erityisesti 25–44-vuotiaiden ikäryhmässä, kun taas nuorimmassa 15–24-vuotiaiden ikäryhmässä käytössä on tasaantumisen merkkejä. Vuoden 2018 kyselyssä, 15-69-vuotiaista 24 % ilmoitti kokeilleensa joskus kannabista, ja viimeisen kuukauden aikana 3 %. Naisista kannabista kokeilleita oli 19 % ja miehistä 28 %. Kokeilut painottuvat nuorten 25–34-vuotiaiden aikuisten ikäluokkaan, joista lähes puolet (44 %) oli joskus elämänsä aikana kokeillut kannabista. Kannabiksen käyttö on keskittynyt lähinnä 25–34-vuotiaiden miesten ikäryhmään. Tällä on yhteys kannabiksen kotikasvatuksen lisääntymiseen. (Rönkä S. & Markkula J. toim. 2020.)

Kannabiksen kokeilijoiden ilmaantuvuus on pysytellyt 2010-luvulla noin 1 % tasolla eli vuosittain kannabista kokeilee noin 40 000 käyttäjää. Suurin osa kokeilijoista on 15–24-vuotiaiden ikäryhmästä, mutta vanhemmissakin ikäryhmissä on uusia kannabiksen kokeilijoita. Käyttöä jatkaa noin neljäsosa kokeilleista. Suurimmalla osalla kokeilu jää kokeiluksi. (Rönkä S. & Markkula J. toim. 2020.)

Kannabiksen yhteiskunnalle aiheuttamia haittakustannuksia ei ole laskettu. Kaikkien huumausaineiden yleiset haittakustannukset lasketaan 1–2 vuoden välein. Vuonna 2016 huumausaineet aiheuttivat noin 299–370 miljoonan euron välittömät haittakustannukset Suomessa. Ne muodostuivat pääosin haittojen hoitamisesta ja korjaamisesta. Huumehaittakustannusten rakenne painottuu sosiaali- ja

terveydenhuollon sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpidon kustannuksiin. (Päihdetilastollinen vuosikirja, THL, 2016.)

4.1 Kannabiksen kotikasvatus ja käyttö

Vuonna 2018 Suomessa oli arviolta reilut 10 000 kannabiksen kotikasvattajaa. Kotikasvattajien osuus väestöstä on niin pieni, että sen pohjalta tehtyyn väestöarvioon liittyy paljon satunnaisuutta. Suurin osa (72 %) kotikasvattajista kasvattaa yhdestä viiteen kannabiskasvia kerrallaan ja runsas 2 % kasvattaa enemmän kuin 20 kasvia kerrallaan. Nettipohjainen huumekysely painottui enemmän pienkasvattajiin, sillä poliisin tilastojen perusteella 13 % takavarikoista kohdistui yli 20 kasvin viljelmiin. (Rönkä S. & Markkula J. toim. 2020.)

Kannabista kasvattavat lähinnä nuoret yksin asuvat aikuiset miehet. Noin puolet kasvattajista on päivittäiskäyttäjiä. Suurkuluttajia (yli gramma päivässä) oli kasvattajista 22 %. Kotikasvatuksen syitä ovat käyttötarpeen tyydyttäminen, kasvatuksesta saatava nautinto, pyrkimys välttää laittomia huumemarkkinoita sekä itse kasvatetun kannabiksen parempi laatu. Myyntitarkoitus nousi esiin alle 10 %:lla ja kolmannes tarjosi kasvattamaansa kannabista ystävilleen. Alkoholin ja kannabiksen suhde oli kasvattajakunnassa kaksijakoinen: joka kymmenennelle yhteiskäyttö oli rutiinia, kolmannes yhteiskäytti korkeintaan 1–3 kertaa kuukaudessa ja kolmannes ilmoitti, ettei yhteiskäytä. (Rönkä S. & Markkula J.toim. 2020.)

Vuoden 2014 huumekyselyssä kannabiksen käyttöä ja kannabista käyttäviä (N=226) tutkittiin tarkemmin. Käyttäjillä oli eroja käyttötiheydessä ja käyttötarkoituksessa. Enemmistöllä käyttö oli vähäistä, muutamia kertoja vuodessa. Kuukausittain tai viikoittain käyttäviä oli kymmenesosa ja päivittäin käyttäviä pieni vähemmistö. Viihdekäyttötarkoitus (79 %) oli yleisin syy käyttää, 5 % käytti lääkinnällisiin tarkoituksiin ja 17 % molempiin tarkoituksiin. Polttaminen (91 %) oli yleisin käyttötapa. Muut käyttötavat olivat harvinaisempia; 6 % käytti höyrystämällä ja 2,5 % syömällä tai juomalla. Muiden päihteiden käyttö kannabiksen ohella oli melko yleistä. Noin neljäsosa (28 %) oli käyttänyt jotain muuta huumetta ja vajaa viidesosa (18 %) oli käyttänyt lääkkeitä väärin vuoden aikana. Suurella osalla kannabista käyttäviä (81 %) oli kokemusta eri aineiden samanaikaiskäytöstä. Tavallisinta oli kannabiksen ja alkoholin yhteiskäyttö. (Rönkä S. & Markkula J. toim. 2020.)

4.2 Kannabiksen laiton maahantuonti ja kauppa

Suomen huumausainemarkkinoilla on paljon kannabista (etenkin marihuanaa) sekä amfetamiinia, ekstaasia ja muita synteettisiä huumausaineita, Subutexia sekä runsaasti huumausaineeksi luokiteltuja lääkevalmisteita, kuten bentsodiatsepiiniä. Marihuanan suosio näkyy KRP:n rikosteknisen laboratorion tutkimuksissa; vuoden 2019 huumausainenäytteistä 18 % (vuonna 2018: 20 %) oli marihuanaa ja hasista 3,2 % (vuonna 2018: 2,6 %). Samana vuonna marihuanaa takavarikoitiin paljon, noin 400 kiloa. Poliisi ja Tulli selvittivät vuonna 2019, että useissa eri rikoksissa oli maahantuotu satoja kiloja marihuanaa, jotka olivat jo päätyneet katukauppaan. (Tulli 2019.)

Marihuanaa tuodaan Suomeen tavaraliikenteen mukana, pikarahtilähetyksinä ja matkustajaliikenteessä. Yleisin lähtömaa on Espanja, josta käsin johdetaan salakuljetustoimintaa Suomeen ja muualle Eurooppaan. Marihuana kasvatetaan Espanjassa tai tuodaan sinne Afrikasta tai muualta Euroopasta. Suomen

marihuanasalakuljetuksessa taustalla toimii yleensä ulkomaalaisia henkilöitä. Uusia tulokkaita ovat albanialaistaustaiset salakuljettajat ja tukkuportaan levittäjät. Toinen merkittävä ryhmä marihuanakaupassa on länsiafrikkalaiset, joista gambialaiset ovat organisoineet marihuanan salakuljetusta. Salakuljetusreiteistä suosituimpia marihuanalle ovat Alankomaiden Travemünden tai Rostockin kautta laivalla Helsinkiin ja Alankomaista Tukholman kautta laivalla Helsinkiin tai Turkuun suuntautuvat reitit. Hasista ostetaan Suomeen paljon myös nettikaupoista. (Tulli 2019; Rönkä S. & Markkula J. toim. 2020.)

Valtaosa sisäkasvatustapauksista tapahtuu suurissa kaupungeissa. Joskus pienviljelyksiä siirretään riskien välttämiseksi kesällä esimerkiksi syrjäisille hakkuuaukioille ja sähkölinjojen alle. Viimeisen vuosikymmenen aikana eniten ulkokasvatusviljelmiä on löydetty Kaakkois- ja Itä-Suomesta. Ammattimaisesti kannabista kasvatetaan sisätiloihin rakennetuissa tiloissa noin 100–200 kasvin ympärivuotisena viljelynä. Tilat ovat usein edullisesti vuokratuissa asuin-, teollisuus- tai toimistotiloissa, jotka ovat syrjässä muusta laillisesta liiketoiminnasta. Näissä tiloissa voidaan saada neljäkin satoa vuodessa. Sadan kasvin viljelmän neljästä sadosta saadaan noin 10 kiloa marihuanaa, jonka arvo kadulla voi olla 150 000 − 200 000 euroa. (Rönkä S. & Markkula J. toim. 2020.)

Kannabiksen kasvatus on Suomessa pääosin pienimuotoista, yleensä 5−20 kasvin viljelyä, mutta siinä on lisääntyvästi ammattimaisia piirteitä. Pienten viljelytapausten yhteydessä paljastuu usein jonkin verran kannabiksen ulosmyyntiä ja löydetään muita huumausaineita, kuten huumaavia lääkkeitä, amfetamiinia, ekstaasia ja laittomia tuliaseita.

Vaikka kannabiskasvien takavarikoissa on laskusuunta, ovat viranomaiset huolissaan siitä, että kannabiksen kasvatus ammattimaistuu ja suurimmissa tiloissa viljellään läpi vuoden satoja kasveja kerrallaan. Norjassa ja Hollannissa rikollisorganisaatiot harjoittavat kannabiksen kasvatusta kukkien ja vihannesten kasvatuksessa käytettävissä suurissa kasvihuoneissa.

4.3 Huumausaineiden käyttörikokset Suomessa

Huumausaineiden käyttörikos on yleisin huumausainerikos Suomessa. Huumausaineiden käyttörikoksia tehdään vuosittain noin 15 000. Poliisiasiain tietojärjestelmässä on siten noin 75 000–150 000 tämänkaltaista rikosta, koska käyttörikosmerkinnät pysyvät tietojärjestelmässä yleisesti 5-10 vuotta. (Hakkarainen P. & Tammi T. 2018.)

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2019 huumausaineen käyttörikosmerkintä tuli yleisimmin amfetamiinin (26 %, yht. 4677 käyttörikosta) käytöstä ja toiseksi yleisimmin kannabiksen käytöstä (22,5 %, yht. 4001 käyttörikosta) (Haapakangas K., 2020). Käyttörikoksesta seuraa henkilölle sakkorangaistus ja nuorelle ensikertalaisille puhuttelu. Poliisi voi myös antaa huomautuksen.

Käyttörikos merkitään aina, myös huomautustapauksissa, poliisiasiain tietojärjestelmään, missä se säilyy 5–10 vuotta. Päätös syyttämättä jättämisestä ei poista sekään huumemerkintää tietojärjestelmästä. Rekisteritietoa käytetään, kun poliisilta pyydetään turvallisuusselvitys, tai henkilö joutuu hankkimaan rikostaustaselvityksen koulutus- tai työpaikalleen. Tietojen luovutus saattaa vaihdella Suomessa alueittain, joten kansalaiset eivät tässä asiassa ole välttämättä

tasavertaisessa asemassa. Vaikka oikeudelliset seuraamukset ovat suhteellisen vähäisiä, rekisterimerkinnän vaikutukset henkilöiden elämänkulkuun voivat olla pitkäkestoisia ja altistaa syrjäytymiselle. Rikostaustaselvitys voi vaikuttaa koulutukseen, työharjoitteluun, työllistymiseen ja esim. lainan saantiin.

4.4 Päihteiden ongelmakäyttö ja kannabis

Päihteiden vuoksi hoitoon hakeutuneista asiakkaista 52 % kertoi käyttäneensä ongelmallisesti ainakin kolmea eri päihdettä. Viiden ongelmallisimman päihteen joukossa oli opioidit 74 %, stimulantit 54 %, kannabis 51 %, rauhoittavat lääkkeet 48 % ja alkoholi 37 %. Ensisijaisista ongelmapäihteistä opioidien (39 %) ja alkoholin (12 %) osuus on laskenut viime vuosina samalla kun stimulanttien (19 %), kannabiksen (18 %) ja rauhoittavien lääkkeiden (10 %) osuus on kasvanut. Kansallisessa päihdetapauslaskennassa kerätään 24 tunnin aikana tietoja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita käyttäneistä asiakkaista, joilla on päihteiden ongelmakäyttöä, he asioivat päihtyneenä tai joiden asiointiin liittyy päihteisiin liittyvä kertaluonteinen haitta (esim. tapaturma). Tietojen pohjalta arvioidaan huumeasiakkaiden osuutta kaikista laskennassa mukana olevista sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaista. Syksyn 2015 laskennassa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin tehtiin 24 tunnin aikana 10 650 päihde-ehtoista asiointia. Kannabis oli yleisimmin käytetty laiton päihde. Sitä käytettiin 21 % päihde-ehtoisista asioinneista. Voitaneen siis sanoa, että kannabis ja muut päihteet vaikuttavat merkitsevästi päivittäisiin asiointeihin sosiaali- ja terveyspalveluissa. (Rönkä S. & Markkula J. toim. 2020.)

5. Asiantuntijanäkemys

Suomessa kannabiskokeilut ja käyttö lisääntyvät, vaikka kannabis on laiton päihde. Voidaankin kysyä, väheneekö kannabiksen ongelmakäyttö ja laiton kannabiskauppa kriminaalipolitiikalla vai muulla politiikalla tai kenties asenneilmapiirin muuttumisella; esimerkiksi sääntelyn, verotuksen ja kansalaisten asenteisiin vaikuttamisen kautta. Tupakointia on Suomessa saatu vähenemään vuosikymmenien aikana tupakoinnin sosiaalisen ja kulttuurisen statuksen muutoksella sekä valvontaan, verotukseen, sääntelyyn ja markkinointiin vaikuttamalla. Kansainvälisten kokemusten mukaan laittomien päihteiden käytön väheneminen tai lisääntyminen riippuu laajemmista kulttuurisista, sosiaalisista ja taloudellisista trendeistä eikä niinkään valtioiden lainsäädännön tilasta. Tässä kansalaisaloitteessa tartutaan varsin pieneen osaan suomalaista päihdekulttuuria ja päihteidenkäyttöä ja esitetyillä lakimuutoksilla olisi varsin kahtalaisia todennäköisiä vaikutuksia: käyttörikosten määrä pienenisi, mutta samalla riskit mm. kansanterveyden näkökulmasta kasvaisivat. Esitetyt lakimuutokset eivät myöskään vähentäisi olennaisesti kannabiksen hankintaa laittomilla tavoilla ja ns. isossa kuvassa huumausaineiden käyttäjien asema suomalaisessa yhteiskunnassa ei olennaisesti paranisi.

Portugalin huumausainemallista on toistaiseksi kaikista pisin kokemus. Suomessa on tällä hetkellä suuria alueellisia eroja päihdepalveluiden järjestämisessä ja laadussa, joka on hyvä huomioida, kun käytön dekriminalisaatiosta käydään keskustelua. Jos Suomeen haluttaisiin Portugalin mukainen poliisin alkuohjaus sekä moniammatillinen puhuttelu hoitoonohjauksineen, veisi se paljon sote-resursseja ja vaatisi saumatonta yhteistyötä oikeuslaitoksen, sote-palveluiden ja järjestösektorin kanssa. Toisaalta Portugalin mallin ehkä yksi merkittävimmistä vaikutuksista on ollut huumekuolemien väheneminen, jossa mm. Suomella olisi suuren korjausliikkeen paikka. Kuten

kansalaisaloitteessa todetaan, on Portugalin mallilla saatu paljon hyvää aikaan ml. huumekuolemien väheneminen. Suurimmat ansiot Portugalin mallissa eivät kuitenkaan johdu kannabiksen käytön rangaistavuudesta luopumisesta, vaan laki- ja toimenpidekokonaisuudesta, jota tässä asiantuntijalausunnossa on muutamissa kohdin kuvattu. Päästäksemme Suomessa yhtä hyviin kansanterveydellisiin ja inhimillisiin vaikutuksiin kuin Portugalissa, pitäisi koko suomalaista päihdehoitojärjestelmää rangaistavuus mukaan luettuna pohtia uudelleen – pelkkä kannabiksen käytön rangaistavuuden poistaminen ei vähennä Suomessa esim. huumekuolemia lainkaan. Toimenpiteiden pitäisi siis olla laajempia ja samalla kehittää päihdehoitoa ja sen saatavuutta.

Jos kannabiksen käyttö, pienen määrän hallussapito ja pienimuotoinen kotikasvatus sallittaisiin, poistaisi se suuren osan huumausaineiden käyttörikoksista, jolla tosiasiallisesti vähennettäisiin oikeuslaitoksen taakkaa. Lisäksi mahdollistettaisiin se, ettei käyttörikoksista jäisi viranomaisten tietojärjestelmiin merkintöjä, jolloin pientä määrää käyttävien henkilökohtainen elämä ei kärsisi. Kannabiksen käyttäjien kokema stigma todennäköisesti voisi vähentyä eri palveluissa ja käyttöä ei salattaisi niin usein kuin nyt. Kannabiksen ongelmakäytön vuoksi hoitoon hakeuduttaisiin kenties myös aiemmin, ennen kuin ongelmat ovat eskaloituneet. Kannabista enemmän käyttävien kohdalla rikostuomiot olisivat mm. hallussapidosta ym. johtuen mahdollisesti silti edelleen todellisuutta – voitaneen siis sanoa, että kansalaisaloitteessa esitetyillä lakimuutoksilla haettua haittojen vähentämistä saataisiin vain rajallisesti aikaan ja niin, että se ei vähentäisi enemmän, laajemmin tai useammin huumausaineita käyttävien haittoja.

Laittomien päihteiden käytön rangaistavuus on vaikea yhtälö ongelmakäyttäjien, haittoja vähentävän työn ja päihdehoidon näkökulmista. Laittomia päihteitä ongelmallisesti käyttäville on korkea kynnys hakeutua hoidon ja tuen piiriin, koska laittomasta käytöstä seuraa rikosoikeudellinen sanktio. Lisäksi sote-palveluissa laittomien päihteiden puheeksiotto on vaikeaa asian laittoman statuksen vuoksi. Rikollisen leima lisää laittomia päihteitä käyttävien kokemaa stigmaa ja yhteisön hyljeksintää, joka ei edesauta toipumista ja yhteisöön kuulumista. Portugalin kokemukset kertovat, että edes käytön dekriminalisointi ei poista rikollisen toiminnan stigmaa, ainakaan kovin nopeasti.

Kannabiksen käytön dekriminalisointi vaatisi edelleen poliisin ja oikeuslaitoksen resursseja riippuen siitä, millä tavalla dekriminalisointi käytännössä toteutettaisiin. Muiden maiden kokemusten mukaan oikeuslaitoksella ja poliisilla olisi enemmän resursseja keskittyä lakimuutoksen myötä muuhun vakavaan rikollisuuteen, kun kannabiksen käyttäjien rankaisemisesta luovuttaisiin. Toisin kuin kansalaisaloitteessa viitataan, käytön dekriminalisointi ei tulisi vähentämään laitonta kannabiskauppaa, koska suurin osa kannabiksen käyttäjistä joutuisi edelleen hankkimaan käyttämänsä kannabiksen laittomilta markkinoilta. Muiden maiden kokemukset osoittavat oikeastaan päinvastaista, että dekriminalisoinnin jälkeen kannabiksen käyttö ja kysyntä saattaa hieman kasvaa, jonka jälkeen kysyntä tasaantuu.

Jos Suomen tavoitteena on vähentää huumerikollisuutta ja oikeuslaitoksen taakkaa, yhtenä vaihtoehtona meillä olisi seurata hiljakseen Kanadan mallia, jossa koko kannabiksen elinkaari laillistetaan kasvatuksesta myyntiin eli sitä säännellään kuten tupakkaa ja alkoholia. Kansanterveyden näkökulmasta säännellyt päihteet ovat vähemmän haitallisia, koska päihteitä saa hankittua valvotuista paikoista, tuotteiden

sisältö on tiedossa ja päihteiden päihdyttäville ominaisuuksille on määritelty maksimipitoisuudet, joita valmistajat eivät saa ylittää.

Käsittelyssä olevassa kansalaisaloitteessa on enemmän seikkoja, joita tulisi harkita vielä uudelleen erityisesti laajempi näkökulma huomioiden, kuin yksiselitteisesti hyviä ja puollettavia asioita. Kannabiksen käytön mahdollista rangaistavuuden poistamista ei voida ratkaista yksittäisenä asiana pohtimatta ja ratkaisematta samalla myös muiden päihteiden rangaistavuutta, päihteidenkäyttäjien saatavilla olevan hoidon riittävyyttä ja palvelujen saatavuuden tasavertaisuutta Suomessa ja erityisesti lasten ja nuorten turvallisuutta. Kansalaisaloitteessa viitataan myös Suomen perustuslakiin (22§) ja kannabiksen käytön oikeudelliseen arviointiin; eli aiheutuuko kannabiksen käytön rangaistavuudesta kansalaiselle suurempi haitta kuin itse kannabiksen käytöstä / vaikuttavuudesta. Samalla kun mahdollista käyttörikosten poistamista tai edelleen pitämistä arvioidaan tästä näkökulmasta, on syytä muistaa, että kenenkään toisen perusoikeuksien takaaminen ei saa kaventaa toisten perusoikeuksia; yhteiskunnan ja oikeusvaltion yksi keskeisimpiä tehtäviä on taata lapsille ja nuorille mahdollisimman turvalliset olosuhteet. Kannabiksen käyttöä ei saisi sallia missään paikoissa tai tiloissa, olivat ne sitten yksityisiä tai julkisia, joissa lapset, nuoret tai raskaana olevat voisivat altistua tahtomattaan kannabiksen vaikutuksille.

Mikään päihteidenkäyttö ei ole riskitöntä. Näin on myös kannabiksen käytön kohdalla. Erityisesti nuorten ei kannattaisi käyttää kannabista lainkaan. Kansalaisaloitteessa vaikuttaisi olevan lähtökohtainen ajatus siitä, että kannabis on riskitön päihde - tästä olen vahvasti eri mieltä. Kannabis on erityisen vahingollista nuorille ja sikiöille. Kannabis on Suomen eniten käytetty laiton päihde ja aiheuttaa merkittävän osan juuri nuorten psykooseista. Suomessa päihteiden sekakäyttö on erittäin yleistä ja puhtaasti vain kannabista käyttävien osuus todella pieni. Kannabiksen osuus liikenne-onnettomuuksien aiheuttajana voisi myös kasvaa käytön rangaistavuudesta luopumisen myötä, kuten esim. Coloradossa on tapahtunut.

Kannabiksen käytön rangaistavuudesta luopuminen olisi vahva signaali yhteiskunnalle siitä, että sen käyttö olisi sallittua tai hyväksyttävää. Haluan kiinnittää huomiota myös siihen, luotaisiinko kansalaisaloitteen esittämällä lain sisällöllä ns. kahden luokan kannabiksen käyttäjiä; esitetyn hallussapidon tai kasvimäärän alle jäävät käyttäjät pääsisivät ilman rangaistusta ja taas enemmän käyttävät, yleisesti ongelmakäyttäjät, olisivat usein edelleen rangaistavuuden piirissä. Tällöin rangaistaisiin jo valmiiksi heikommassa asemassa olevia kansalaisia ja heikennettäisiin heidän tilannettaan entisestään verrattuna muihin. Asian ratkaisemiseksi lainsäätäjän tulisikin ottaa laajempi fokus päihderikoksiin ja niiden rangaistavuuteen kuin vain kannabiksen käyttörikoksiin tai pienen määrän hallussapitoon. Sallimalla kannabiksen vähäinen ja satunnainen tai ns. viihdekäyttö, asetettaisiin mm. muiden laittomien päihteiden vastaavanlainen käyttö eriarvoiseen asemaan; tämä ei laajemmin katsottuna vähentäisi päihteidenkäytön aiheuttamaa stigmaa eikä helpottaisi hoitoon hakeutumista, eikä tällä tavoin ratkaisisi sitä suurinta ongelmaa, johon meidän tulisi tarttua: huumeidenkäyttäjien kansanterveydelliseen asemaan yhteiskunnassamme, parempaan hoidon saatavuuteen ja huumekuolemien vähentämiseen.

On totta, että vähäisistä huumausaineiden käyttörikoksista tehtyjen merkintöjen pitäisi poistua kansalaisen rikosrekisteristä nopeammin. Tätä ei tulisi silti rajata vain kannabiksen käytöstä saataviin käyttörikoksiin. Nykyinen toimintatapa johtaa satunnaisesti kannabista tai muita laittomia huumausaineita käyttävien kohdalla

kohtuuttomiin seuraamuksiin. Käyttörikosmerkintöjen tulisi poistua nopeammin myös muita huumausaineita satunnaisesti käyttävien kohdalla. Samaan aikaan, kun lainsäätäjä pohtii päihteidenkäytön rangaistavuutta tai rangaistavuudesta luopumista, tulisikin miettiä näiden toimenpiteiden suhdetta päihdehoitojärjestelmäämme: jos otamme rangaistavuuden pois, mitä toisimme tilalle? Portugalissa huumausaineiden käyttö on edelleen kiellettyä, mutta ei rikos; viranomaisen on tarjottava hoitoa rankaisun sijaan ja tähän suuntaan toivoisimme myös Suomessa edettävän – tämä olisi myös yksi keino vähentää huumekuolemia. Ongelmallinen ja runsas päihteidenkäyttö on sairaus, jota ei ratkaista tai hoideta rankaisemalla vaan tarjoamalla hoitoa.

Espoossa 24.8.2021

Juha-Pekka Strömberg
Mielenterveys- ja päihdepalvelujen päällikkö
Espoon kaupunki
Postiosoite: PL 202, 02070 ESPOON KAUPUNKI
etunimi.sukunimi@espoo.fi